

הַלְבוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק יח

א. אֶלְמָנָה נֹזֶנֶת מִנְכָּסֵי יוֹרְשֵׁין כָּל זְמַן אֶלְמָנוּתָהּ, עַד שֶׁתִּטַּל כְּתֻבָּתָהּ; וּמִשְׁתַּתְּבַּע כְּתֻבָּתָהּ בְּבֵית דִּין, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת. וְכֵן אִם מְכָרָה כְּתֻבָּתָהּ כָּלָהּ, אוֹ מִשְׁכָּנָהּ כְּתֻבָּתָהּ, אוֹ עֲשֵׂתָהּ כְּתֻבָּתָהּ הַפּוֹתִיקִי לְאַחַר וְהוּא שֶׁתֹּאמַר לוֹ פֶּה תִקְנָה חוּבָךְ בֵּין שְׁעֵשֶׁת דְּבָרִים אֵלוֹ בְּבֵית דִּין מִמַּחֲזִין, בֵּין שְׁלָא בְּבֵית דִּין מִמַּחֲזִין, בֵּין שְׁעֵשֶׁת בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, בֵּין שְׁעֵשֶׁת לְאַחַר מִיתַת בַּעֲלָהּ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת מִן הַיּוֹרְשִׁים; אָבֵל אִם מְכָרָה מִקְצָתָהּ, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת. וּמִשְׁתַּתְּאָרֶס הָאֶלְמָנָה, אִבְדָּה מְזוֹנוֹתֶיהָ.

ב. כָּשֶׁם שֶׁנֹּזֶנֶת אַחֵר מוֹתוֹ מִנְכָּסָיו, כֵּךְ נֹתֵנִין לָהּ כָּסוֹת וְכָלִי תַשְׁמִישׁ וּמְדוֹר יוֹשְׁבֵת בְּמְדוֹר שֶׁהִיְתָהּ בּוֹ בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, וּמִשְׁתַּמְשֵׁת בְּכָרִים וּכְסוֹתוֹת שֶׁנִּשְׁתַּמְשָׁה בָּהֶן בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, וּבַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת שֶׁנִּשְׁתַּמְשָׁה בָּהֶן בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ.

ג. נָפַל הַמְדוֹר, אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיְבִין לְכַנּוּתוֹ; וְאִם אָמְרָה הַנִּיחוּ לִי, וְאִנִּי אֲכַנְנוּ מִשְׁלִי אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. וְכֵן לֹא תַחֲזֹק בְּדָקוֹ, וְלֹא טָחָה אוֹתוֹ, אֵלֹא תֵשֵׁב בּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא, אוֹ תֵצֵא. וַיּוֹרְשִׁין שֶׁמְכָרוּ מְדוֹר אֶלְמָנָה, לֹא עָשׂוּ כָלוּם.

ד. נָפַל הַבֵּית, אוֹ שְׁלָא הָיָה לְבַעֲלָהּ בֵּית אֵלֹא בְּשֹׁכֵר נֹתֵנִין לָהּ מְדוֹר לְפִי כְבוֹדָהּ; וְכֵן מְזוֹנוֹתֶיהָ וּכְסוֹתָהּ, כְּפִי כְבוֹדָהּ. וְאִם הָיָה כְבוֹד הַבַּעַל גָּדוֹל מִכְבוֹדָהּ, נֹתֵנִין לָהּ לְפִי כְבוֹדוֹ, מִפְּנֵי שְׁעוּלָה עָמוּ, וְאִינָהּ יוֹרֶדֶת אֶפְלוֹ לְאַחַר מִיתָהּ.

ה. בְּרֶכֶת הַבֵּית, מְרַבָּה. פִּיֶּצֶד: חֲמִשָּׁה שֶׁהָיָה מְזוֹנוֹת כָּל אֶחָד מֵהֶן קָב, כְּשִׂיאֵכֵל לְבָדוֹ, אִם הָיוּ חֲמִשָּׁתָן בְּבֵית אֶחָד וְאוֹכְלִין בְּעֶרֹוב, מִסְפִּיק לָהֶן אַרְבַּעַת קַבִּין; וְהוּא הַדִּין, לְשֹׂאֵר צָרְפֵי הַבֵּית. לְפִיכֵךְ אֶלְמָנָה שֶׁאִמְרָה, אֵינִי זֹזָה מִבֵּית אָבִי, פֶּסְקוּ לִי מְזוֹנוֹת, וְתָנוּ לִי שֵׁם יְכוּלִין הַיּוֹרְשִׁין לֵאמֹר לָהּ, אִם אֵת אֶצְלָנוּ, יֵשׁ לָךְ מְזוֹנוֹת, וְאִם לֹא, אֵין אָנוּ נֹתְנִים לָךְ אֵלֹא כְּפִי בְרֶכֶת הַבֵּית. וְאִם הִיְתָה טוֹעֵנֶת, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה יִלְדָּהּ, וְהֵם יִלְדִים נֹתְנִין לָהּ מְזוֹנוֹת הַמִּסְפִּיקִין לָהּ לְבָדָהּ, וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ. וּמוֹתֵר מְזוֹנוֹת הָאֶלְמָנָה וּמוֹתֵר הַכָּסוֹת, לַיּוֹרְשִׁין.

ו. אֶלְמָנָה שֶׁחָלְתָה אִם צָרִיכָה לְרְפוּאָה שָׂאִין לָהּ קֶצֶבָה הָרִי זוֹ כְּמְזוֹנוֹת, וַיּוֹרְשִׁין חַיְבִין בָּהּ; וְאִם הִיא רְפוּאָה שִׁישׁ לָהּ קֶצֶבָה, הָרִי זוֹ מִתְרַפָּא מִכְּתֻבָּתָהּ.

ז. נִשְׁבֶּת אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיְבִין לְפְדוּתָהּ, אֶפְלוֹ הִיְתָה יְבָמָה; וְאֶפְלוֹ נִשְׁבֶּת בְּחַיֵּי בַּעֲלָהּ, וּמֵת וְהִיא בְּשִׁבְיָה אֵין חַיְבִין לְפְדוּתָהּ מִנְכָּסָיו, אֵלֹא נְפִדִית מִשְׁלַעֲצָמָהּ, אוֹ תִטַּל כְּתֻבָּתָהּ, וְתִפְדֶּה עַצְמָהּ. מֵתָה הָאֶלְמָנָה, יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל חַיְבִין בְּקִבּוּרָתָהּ; וְאִם נִשְׁבָּעָה שְׁבוּעַת אֶלְמָנָה וְאַחֵר כֵּךְ מֵתָה יוֹרְשֵׁיהָ יוֹרְשִׁין כְּתֻבָּתָהּ, וְהֵן חַיְבִין בְּקִבּוּרָתָהּ, אָבֵל לֹא יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל.

ח. מַעֲשֵׂה יָדֵי הָאֶלְמָנָה, לַיּוֹרְשִׁין. וַיּוֹרֵשׁ שֶׁאִמְרָ לֹאֶלְמָנָה, טָלִי מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בְּמְזוֹנוֹתֶיךָ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; אָבֵל הִיא שֶׁרָצָת בָּזָה, שׁוֹמְעִין לָהּ. וְכָל מְלָאכוֹת שֶׁהָאִשָּׁה עוֹשָׂה לְבַעֲלָהּ, אֶלְמָנָה עוֹשָׂה לִיתּוֹמִים חוּץ מִמְזִיגַת הַכּוֹס, וְהַצָּעֵת הַמָּטָה, וְהַרְחֻצַת פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו.

ט. מְצִיאַת הָאֶלְמָנָה, וּפְרוֹת נָכְסִים שֶׁהַכְּנִיסָה לְבַעַל לְעַצְמָהּ, וְאֵין לַיּוֹרֵשׁ בָּהֶם כָלוּם. וְהַנְכָּסִים עֲצָמָם שֶׁהֵם נְדוּנָתָהּ, נוֹטְלָתָהּ.

אותן בלא שבועה; ואין ליורשים בהם דין לעולם, אלא אם כן הותירו בחיי הבעל והיו נכסי צאן ברזל שהמותר לבעל. ואם מתה האלמנה בלא שבועה יורשיה יורשים נדונייתה, ואף על פי שהיא נכסי צאן ברזל; ואם היה בהן מותר, המותר ליורשי הבעל.

י. אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון מהן בין שתפסה מחיים בין שתפסה אחר מותו, אפלו תפסה כבר זהב אין מוציאין מידה, אלא כותבין עליה בית דין מה שתפסה, ופוסקין לה מזונות ומחשבין עמה; והיא נזנת ממה שבירה עד שתמות, או עד שלא יהיו לה מזונות, ויקחו היורשין את השאר. וכן אם תפסה מטלטלין בכתבתה מחיי בעלה, ומת גובה מהן; אבל אם תפסה אחר מותו לכתבתה, אינה גובה מהן.

יא. אף על פי שתקנו הגאונים שתגבה האשה הפתכה ותנאיי הפתכה מן המטלטלין, ולפיכך תזון האלמנה מן המטלטלין אף על פי שלא תפסה אם הניח בעלה מטלטלין, ולא תפסה אותן היורשים נוטלין אותן, והן מעלין לה מזונות. ואינה יכולה לעכב עליהן ולומר, יהיו המטלטלין מנחין בבית דין עד שאזון מהן, שמא יאבדו, ולא יהיה לי מזונות; ואפלו התנת עליו בפרוש שתזון מן המטלטלין, אינה מעכבת. ובזה דנין תמיד, בכל בתי דינין.

יב. אבל אם הניח קרקע, יכולה היא לעכב עליהן שלא ימכרו; ואם מכרו אינה מוציאה מיד הלקוחות, שאין האשה והפנות נזונות אלא מנכסים בני חורין. הניח נשים רבות אף על פי שנשאן זו אחר זו, נזונות בשווה, שאין דין קדימה, במזונות.

יג. אלמנה שנפלה לפני יבם בשלושה חדשים הראשונים, נזנת משלבעל; ואם הכר העבר, וכן אם הניחה מעברת נזנת והולכת, עד שתלד. ילדה בן שלקימה נזנת והולכת כל ימי אלמנותה, כשאר הנשים. לא נמצאת מעברת אחר השלושה חדשים, או שהפילה אינה נזנת לא משלבעל, ולא משליבם; אלא תובעת יבמה לכנס, או לחלץ.

יד. תבעה יבמה לכנס או לחלץ, ועמד בדין, וברח, או שחלה, או שהיה היבם במדינת הים הרי זו נזנת משליבם, בלא שבועה כלל. נפלה לפני יבם קטן אין לה מזונות, עד שיגדל ויהיה כשאר היבמין.

טו. מי שיחד קרקע לאשתו בשעת מיתה למזונותיה ואמר, יהיה מקום פלוני למזונות הרי רבה לה מזונות. ואם היה שכרו פחות ממזונות הראויים לה, נוטלת השאר משאר נכסים; ואם היה שכרו יותר מן הראוי לה, נוטלת הכל. אבל אם אמר לה, יהיה מקום פלוני במזונות, ושתקה אין לה אלא פרות אותו מקום בלבד, שהרי קצץ לה מזונות.

טז. אלמנה שבאת לבית דין לתבע מזונות יש מי שהורה שפוסקין לה מזונות, ואין משביעין אותה; ואין ראוי לסמוך על הוראה זו, מפני שנתחלף לו הדבר באשה שהלך בעלה למדינת הים. ורבותי הורו שאין לה מזונות מבית דין, עד שתשבע, שהרי זו באה להפרע מנכסי יתומים, וכל הנפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה; ולזה דעתי נוטה, ובו ראוי לדון.

יז. אֶלְמָנָה שְׂבָאָה לְבֵית דִּין לְתַבַּע מְזוֹנוֹת מְשֻׁבְּעִין אוֹתָהּ בְּתַחֲלָה, וּמוֹכְרִין בְּלֹא הַכְרָזָה, וְנוֹתְנִין לָהּ מְזוֹנוֹת; וְכֵן יֵשׁ לָהּ לְמַכּוֹר לְמְזוֹנוֹת שְׂלֹא בְּבֵית דִּין מִמַּחֲזִין אֲלֹא בְּשִׁלוּשָׁה נְאֻמִּים, בְּלֹא הַכְרָזָה. וְכֵן אִם מְכָרָה לְמְזוֹנוֹת בֵּינָה לְבֵין עֲצָמָה שׁוּוֹה בְּשׁוּוֹה, מְכָרָה קַיָּם; וְכַשִּׁיבּוֹאוּ הַיּוֹרְשִׁין לְהַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ, נִשְׁבַּעַת.

יח. וְכַמָּה מוֹכְרִין לְמְזוֹנוֹת כְּדֵי לְזוֹן מֵהֶם שֶׁשָּׂה חֲדָשִׁים, אוֹ יֵתֵר עַל זֶה. וּמוֹכְרִין עַל מְנָת שְׂיִהְיֶה הַלּוֹקָח נוֹתֵן לָהּ מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְחוּזְרֵת וּמוֹכֶרֶת פַּעַם שְׁנִיָּה לְשֶׁשָּׂה חֲדָשִׁים; וְכֵן מוֹכֶרֶת וְהוֹלֶכֶת לְעוֹלָם, עַד שִׁישָׂאָר מִן הַנִּכְסִים כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, וְגוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מִן הַשָּׂאָר, וְהוֹלֶכֶת לָהּ.

יט. אֶלְמָנָה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ בֵּית דִּין מְזוֹנוֹת אֵין מְחַשְׁבִּין עִמָּה עַל מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, עַד שִׁיבּוֹאוּ הַיּוֹרְשִׁים וְיִתְבַּעוּהָ; וְאִם מָצְאוּ לָהּ מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, נוֹטְלִין אוֹתָן, וְאִם לֹא, הוֹלְכִין לְדֶרֶכָם. וְאִנִּי אוֹמֵר שֶׁאִם הָיוּ הַיּוֹרְשִׁים קִטְנִים בֵּית דִּין מְחַשְׁבִּין עִמָּה, וּפּוֹסְקִין לָהּ מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁפּוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת.

כ. אֶלְמָנָה שֶׁאֵין שָׂטֵר כְּתֻבָּה יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת שְׂמָא מְחַלָּה כְּתֻבָּתָהּ, אוֹ מְכָרָה אוֹתָהּ, אוֹ מְשַׁכְּנָה אוֹתָהּ; וְאִף עַל פִּי שְׂלֹא טַעַן יוֹרֵשׁ, אָנוּ טוֹעֲנִין לוֹ וְאוֹמְרִים לָהּ הִבִּיאי כְּתֻבָּתְךָ, וְהַשְׁבְּעִי, וְטָלִי מְזוֹנוֹת אֲלֹא אִם אֵין דֶּרֶכָם לְכַתֵּב כְּתֻבָּה.

כא. הָאִשָּׁה שֶׁהִלְכָה הִיא וּבַעֲלָהּ לְמַדִּינַת הָיִם, וּבָאָה וְאָמְרָה מֵת בַּעֲלִי רָצָת, נִזְנֶת כְּדִין כָּל הָאֶלְמָנוֹת, רָצָת, נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ; אָמְרָה גְּרָשָׁנִי בַּעֲלִי, אֵינָה נְאֻמָּנָה. וְנִזְנֶת מִנְכָּסֶיּוֹ, עַד כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ מִכָּל פָּנִים שֶׁאִם עָדִין הִיא אֲשֶׁתּוֹ, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת, וְאִם גְּרָשָׁה כְּשֶׁאָמְרָה, יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה שֶׁהָרִי כְּתֻבָּתָהּ בִּידָהּ; לְפִיכָךְ נוֹטֶלֶת מְזוֹנוֹת עַד כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ, וְהוֹלֶכֶת לָהּ.

כב. הָאִשָּׁה שֶׁהָיָה לָהּ סֵפֶק גְּרוּשִׁין, וּמֵת בַּעֲלָהּ אֵינָה נִזְנֶת מִנְכָּסֶיּוֹ, שֶׁאֵין מוֹצִיאִין מִיד הַיּוֹרֵשׁ מִסֵּפֶק; אֲבָל בַּחֲזִי בַּעֲלָהּ, יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת עַד שֶׁתִּגְרַשׁ גְּרוּשִׁין גְּמוּרִין.

כג. אֶלְמָנָה עֲנִיָּה שֶׁשָּׂהָת שְׁתֵּי שָׁנִים וְלֹא תִבְעָה מְזוֹנוֹת, אוֹ עֲשִׂירָה שֶׁשָּׂהָת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וְלֹא תִבְעָה וְתָרָה וְאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת בְּשָׁנִים שֶׁעָבְרוּ, אֲלֹא מַשְׁעָה שֶׁתִּבְעָה; וְאִם שָׂהָת פָּחוֹת מִזֶּה, אִפְּלוּ בַּיּוֹם אֶחָד לֹא וְתָרָה, אֲלֹא תוֹבַעַת וְנוֹטֶלֶת מְזוֹן אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ.

כד. אֶלְמָנָה שֶׁתִּבְעָה מְזוֹנוֹת מִן הַיּוֹרְשִׁים הֵם אוֹמְרִים, נִתְּנוּ, וְהִיא אוֹמְרָת, לֹא נִטְלָתִי כָּל זְמַן שְׂלֹא נִשְׂאָת, עַל הִיתּוּמִים לְהִבִּיא רְאִיָּה, אוֹ תִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת, וְתִטַּל; וּמִשְׁנִשְׂאָת, עָלֶיהָ לְהִבִּיא רְאִיָּה, אוֹ יִשְׁבְּעוּ הַיּוֹרְשִׁים שְׁבוּעַת הַסֵּת, שֶׁנִּתְּנוּ לָהּ.

כה. דִּין תּוֹסֶפֶת כְּתֻבָּה, כְּדִין הָעִיקָר. לְפִיכָךְ אֶלְמָנָה שֶׁתִּבְעָה, אוֹ מְכָרָה, אוֹ מְחַלָּה, אוֹ מְשַׁכְּנָה תּוֹסֶפֶת כְּתֻבָּתָה עִם הָעִיקָר אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת; וְאִם תִּבְעָה מְקַצָּת, וְהִנִּיחָה מְקַצָּת הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁתִּבְעָה מְקַצָּת הָעִיקָר, וְהִנִּיחָה מְקַצָּתוֹ. וְכָל הַמוֹכֶרֶת אוֹ הַמוֹחֶלֶת סֵתָם, מְכָרָה וּמְחַלָּה הַתּוֹסֶפֶת עִם הָעִיקָר שֶׁשְׁנִיָּהֶם, כְּתֻבָּה שְׁמֵם בְּכָל מְקוֹם.